

Llegenda:

Els esgarrapacristos

Dades recollides per Joan Rosàs. Adaptació de Jan Grau. Il·lustracions d'Albert Navarro

Aquesta és una llegenda que dura 320 anys, i el que és més curiós, comença i acaba amb els mateixos protagonistes. Va durar del Diumenge de Rams de 1623 fins al mes de maig de 1943. De fet, podríem dir que encara no ha acabat.

Veureu com comença. Anem fins aquell llunyà 1623. Com hem dit, era el Diumenge de Rams al vespre. A la rectoria estaven reunits mossèn Mateu i els responsables de les confraries de Badalona. També hi havia en Tasi, que en aquell moment era el sagristà de la parròquia. Estaven discutint quins veïns actuarien a la processó. La majordoma va entrar en aquells moments amb una safata amb gots de vi calent per a tothom.

Mentre discutien, pel carrer de la Costa pujaven fent tintines dos personatges molt singulars: en Gardela i en Pou de Vi.

Ningú no sabia com es deien de veritat. En Gardela era conegut per aquest nom perquè duia una bota de pell que anomenada "gardela" i que sempre que podia l'omplia de vi. Així, cada vegada que li venia de gust, s'administrava un bon tragueta. I massa sovint que ho feia! L'altre, que era conegut com Pou de Vi, era capaç de beure tant com volia sense arribar a caure rodó. Era un pou sense fons. Un pou que sempre que podia s'omplia de vi.

Eren els embriacs de Badalona. Sempre hi ha hagut gent a qui ha agradat el suc de les vinyes de Canyet, però si parlem de borratxeres, aquests dos se n'enduien la palma. El carrer de la Costa se'ls feia estret de les ziga-zagues que feien. Però, deixem aquests dos i la mona que duïen a sobre, i tornem a la rectoria.

La reunió era molt important. En aquells temps les processons no eren com ara. En lloc dels passos amb les figures de la Passió, la processó era una mena d'obra de teatre representada per la mateixa gent del poble. Mossèn Mateu i els seus convidats estaven discutint quin veï faria cada paper a la processó, quan es van presentar en Gardela i en Pou de Vi.

- Déu vos guardi! ics... Déu vos guardi, mossèn Mateu i companyia —va dir en Gardela des de la porta estant—. Passàvem per aquí i hem sentit olor de vi calent... i hem pensat que potser ens convidaríeu...

Mossèn Mateu se'ls va mirar i en veure l'estat llastimosos en què estaven va intentar treure-se'ls de sobre.

- Voleu dir que no en porteu massa, de vi al cos? Estem enfeïnats! Estem repartint les feines per a la processó de Dijous Sant.
- Home, mossèn... ics, estem disposats a fer qualsevol feina si tenim garantit el vi —ara era en Pou de Vi qui aguantar-se en el marc de la porta intentava convèncer el mossèn—. És la nostra medicina... ics...

- Au va! Res de vi! Quan us vegi serens en parlarem, de donar-vos una feina per Dijous Sant! —el mossèn estava indignat—. Sou la vergonya de Badalona! Quan aixequieu la bota no en deixeu ni una gota per caritat!

- Això, ics... podríeu fer-nos caritat d'una mica de vi... ics... ompliu-me la "gardela" i anirem a fer caritat... ics... això, caritat...

- Fora d'aquí! -mossèn Mateu ja havia perdut la paciència.

En Tasi, abans que el mossèn s'enfadés de veritat, els va anar donant empentetes fins a fer-los fora.

- Bé, bé, no ens posem nerviosos... ics... Apa, anem Gardela...

Mentre tornaven de la feina a la rectoria, en Gardela i en Pou de Vi es van asseure a la cantonada de la plaça de l'Oli. Sota la llum d'una teiera es van repartir el poc vi que els quedava a la bóta.

- Mira, Gardela, ja hem fet net... ics... —va dir en Pou de Vi intentant escórrer les darreres gotes de vi de la bota—. Donaria el que fos... ics... per tenir una bóta que mai no s'acabés....

- Això, ics... una bota que mai no deixés de rajar. Com la de sant Ferriol... ics... Donaria el que fos...

Pataplaf! Tan bon punt havien dit això, que enmig d'un llampec se'ls planta el Dimoni al davant. Ja feia estona que els seguia i els escoltava.

- Bona nit, senyors! Sóc el Dimoni i he sentit el que heu dit. Estic disposat a satisfer el vostre desig.

- Bufa! ics... Això sí que està bé. Si no ens feu pagar gran cosa... ics...

- Poca cosa! He vist com se us treia de sobre el mossèn. Doncs us dono cinc anys perquè li sigueu útils d'alguna manera. Si per la Setmana Santa de 1628, el mossèn no us ha beneït,

m'enduré la vostra ànima. Mentrestant i fins llavors, Gardela, a la teva bota mai no li faltará vi del bo.

- *Fet, ics...!* —va dir en Pou de Vi, mentre en Gardela ja aixecava la bota per veure si rajava.

No cal dir que a partir d'aquella data, les torradores d'en Gardela i d'en Pou de Vi van ser monumentals. El mossèn cada vegada estava més enfadat amb ells i els havia prohibit entrar a l'església i a la rectoria mentre no ho fessin serens. Ells, que empalmaven una mona amb una altra, no feien gaire goig. La cara botida, el nas vermell, panxuts i amb un posat desmanegat. El Dimoni, que els vigilava de prop, ja se'ls veia a les calderes de l'Infern.

L'1 de maig de 1627, va arribar a Badalona un afamat artista que venia a fer un retaule per a l'església de Santa Maria. Al vespre, es van trobar a la rectoria el mossèn, en Tasi i els responsables de les confraries. Com que l'escultor que havia vingut per fer el retaule es quedaria almenys un any a Badalona, van decidir d'encomanar-li també les figures dels passos de la processó de Dijous Sant.

Van fer-li comanda del pas de la Mare de Déu dels Dolors, el de l'Espoli, el de l'Oraçió a l'Hort... i així van demanar-li a l'escultor que fes una colla de misteris.

En sortir de la rectoria, en Tasi es va trobar amb en Gardela i en Pou de Vi. Estaven asseguts a la cantonada de la plaça de l'Oli i duïen una bona torradora.

- *Ai carai!... ics... em pensava que ereu el Dimoni que ens venia a buscar* —va fer en Gardela quan el va veure.
- *Que no, home...ics...que encara ens queda un any... ics* —li va aclarir en Pou de Vi—. *D'això Tasi, no podríeu pas... ics, no podríeu pas dir al mossèn que ens doni un cop de benedicció... si no el Dimoni ens vindrà a buscar...*
- *Què voleu dir amb això del Dimoni?* —va preguntar en Tasi—. *A més, mentre seguïu en aquest estat d'embriaguesa, mossèn Mateu no us voldrà ni veure!*
- *Doncs ho tenim malament... ics... Nosaltres som així, com voleu que bevem si no tenim ni una moneda?... ics... ja us ho explicarem.*

I ho van explicar tot a en Tasi. Tot no, per cert, es van oblidar expressament de dir-li que la bóta rajava cada vegada que l'alçava, sense necessitat de reomplir-la.

Passaren els dies i l'escultor ja estava enfeinat fins a les celles. L'any següent, per Dijous Sant s'havien d'estrenar els misteris i per Santa Maria, el retaule. L'home s'estava a casa d'en Tasi, que tenia un graner buit i allí es va poder muntar el taller. Com que menjava a dispesa a cal Tasi, li demanava consell quan convenia, i ell, amb molt de gust, li proposava els badalonins que podien servir de models per fer les figures.

- *Mireu, mestre, per fer la Mare de Déu dels Dolors podríeu demanar-ho a la vídua Magdalena. Per fer de Jesús, potser en Bertran, el pagès de les hortes de Can Peixau...*

- *Doncs ja me'ls presentareu* —va dir l'escultor—. *Per cert, qui ens podria fer de model per als dos fascineros que han de despullar Jesucrist?*

En Tasi, que no havia oblidat el que li havien explicat en Gardela i en Pou de Vi, va veure com podia fer-los un favor i alhora ajudar l'escultor. Sense dubtar-ho ni un moment, els va proposar com a models. Així, quan mossèn Mateu beneís els misteris, també beneiria en Gardela i en Pou de Vi.

Ja tenim els dos personatges, beguts del tot, fent de model. I pel Diumenge de Rams de 1628, mossèn Mateu va beneir els nous misteris. El de l'Espoli, que era de la Confraria de Sant Anastasi va tenir molt d'èxit. Les figures d'en Gardela i d'en Pou de Vi estripaven les vestidures de Jesucrist deixant al descobert les ferides de quan l'havien fuetejat. Havia fet tan bona feina l'escultor, que semblava que els dos borratxos l'esgarrapessin. D'aquí ve que, als dos borratxos, els diguessin esgarrapacristos.

Al vespre, a la cantonada de sempre, mentre estaven aixecant la bóta, pitofs perduts, va venir el Dimoni.

- *Bona nit, senyors.*
- *Ep, mestre, no hi teniu res a fer... ics... Avui mateix ens ha beneït mossèn Mateu* —va dir-li en Pou de Vi, aixecant la bóta.
- *Sí, ja ho sé! Però us vinc a fer una altra proposta.*
- *Vejam! ics... Si el tracte és que la bota segueixi rajant, en podem parlar... ics* —va dir-li en Gardela—. *Ara bé, només estariem disposats a canvi d'alguna cosa de més temps... Segur que no sou capaç... ics... de deixar-nos la bóta... fins que... ics... fins que portem unes banyes com les vostres.*
- *Doncs tracte fet* —va dir el Dimoni sense pensar-s'ho—. *Hi ha més dies que llançonisses. Viureu eternament i per Setmana Santa fareu d'esgarrapacristos. Tindreu el vi que*

voldreu... Ara bé, si alguna vegada lluiu unes banyes com les meves, se us enduré.

Des d'aquella nit, mai més ningú no va veure en Gardela i en Pou de Vi. Allà on es desaven els misteris, ells seguien tragujejant i cada Dijous Sant, sortien a la processó fent d'esgarrapacristos.

I van passar els anys i ells seguien pitofs com sempre, però d'amagat de tothom. Però més tard o més d'hora, a tothom arriba l'hora i un pacte amb el Dimoni sempre s'acaba pagant. Quan van arribar els aldarulls de la guerra civil, la de 1936, en els desordres es van cremar esglésies i les coses que hi havia dins. Del misteri amb els esgarrapacristos, van cremar la figura de Jesucrist, però van deixar els dos borratxos.

Un cop acabada la guerra civil, l'any 1940, van comprar un altre Jesucrist per al misteri dels esgarrapacristos. En Gardela i en Pou de Vi, convertits una altra vegada en figures de misteri, es van posar ben contents de reveure els carrers de Badalona. Però el nou Crist del misteri, si bé era bonic, no lligava ni amb cordill amb els dos bocois de vi.

El Gardela i el Pou de Vi, amb tants anys de feina i tantes borratxeres, més aviat feien pena. Així, doncs, dos anys després van deixar de sortir a la processó. Al primer moment, es van enfadar, jubilar uns esgarrapacristos professionals com ells, on s'és vist? Després, com que la bota seguia rajant, van dedicar-se a la seva afició habitual: el mam!

Però els va durar poc. Aquell maig mateix, per Sant Anastasi, es va fer per primer cop la Cremada del Dimoni. Com que eren temps de pocs calés i calia fabricar un dimoni per cremar, van tenir la pensada de fer servir aquelles figures de misteri que no servien per a res. A més, n'hi havia dues, amb això ja tenien resolts dos anys de Cremada del Dimoni.

Ara sí que es van començar a preocupar. Els van agafar, els van repintar, els van disfressar i els van plantar unes banyes de campionat al mig del cap. Al vespre, mentre tragujejaven, se'ls va presentar el Dimoni.

- Bona nit, senyors, tot arriba en aquesta vida... i en l'altra! Em sembla que això que us corona el cap són unes banyes com les meves.

- I tant, mestre! —li va respondre en Pou de Vi—. Ara que hi penso, ics... teniu vi allà, a l'Infern?

- Això... ics... la bóta, me la podré endur allà baix? —va preguntar en Gardela.

Fins i tot el Dimoni n'estava fart, d'aquell parell d'embricats. Només els interessava el vi. Ni anar a l'Infern no els feia por mentre hi hagués vi. Però després de pensar-s'ho una mica va decidir reclutar-los, al cap i a la fi tenien experiència com esgarrapacristos.

Aquell any de 1942, a la vigília de Sant Anastasi van cremar un esgarrapacristos amb aspecte de dimoni. Era en Pou de Vi.

Aquell any, per alleugerir la solitud, en Gardela anava de torradora en torradora. Per la vigília de Sant Anastasi de l'any següent van cremar Gardela. Hi ha qui diu que quan les flames se'l menjaven, el dimoni d'aquell any aixecava la bota i bevia a galet.

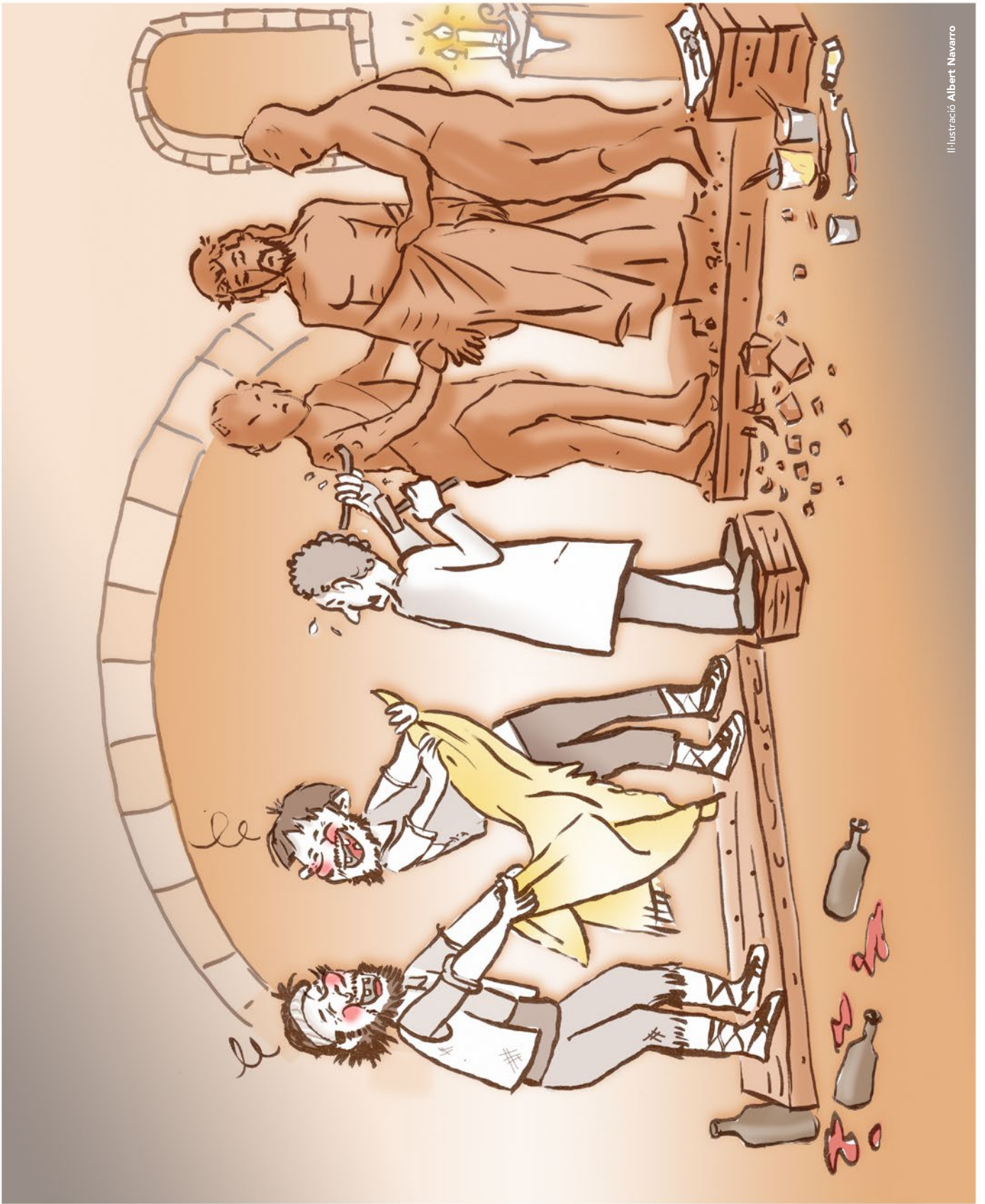
Ara bé, se'ls havia acabat la bona vida. El Dimoni els havia promès que a l'Infern totes les bótes rajaven sempre. I és veritat! El que no els va dir és que a l'Infern les bótes ragen aigua. Per això, en Gardela i en Pou de Vi, coronats amb unes bones banyes, es passegen pels volts de Badalona. Només tenen feina a veure si poden arrebregar una mica de vi on sigui.

Si alguna vegada se us buida una bóta, us roben una caixa de cava o el got de vi que anàveu a beure està sec, tingueu per segur que són els dos dimonis incansables: els esgarrapacristos. ■

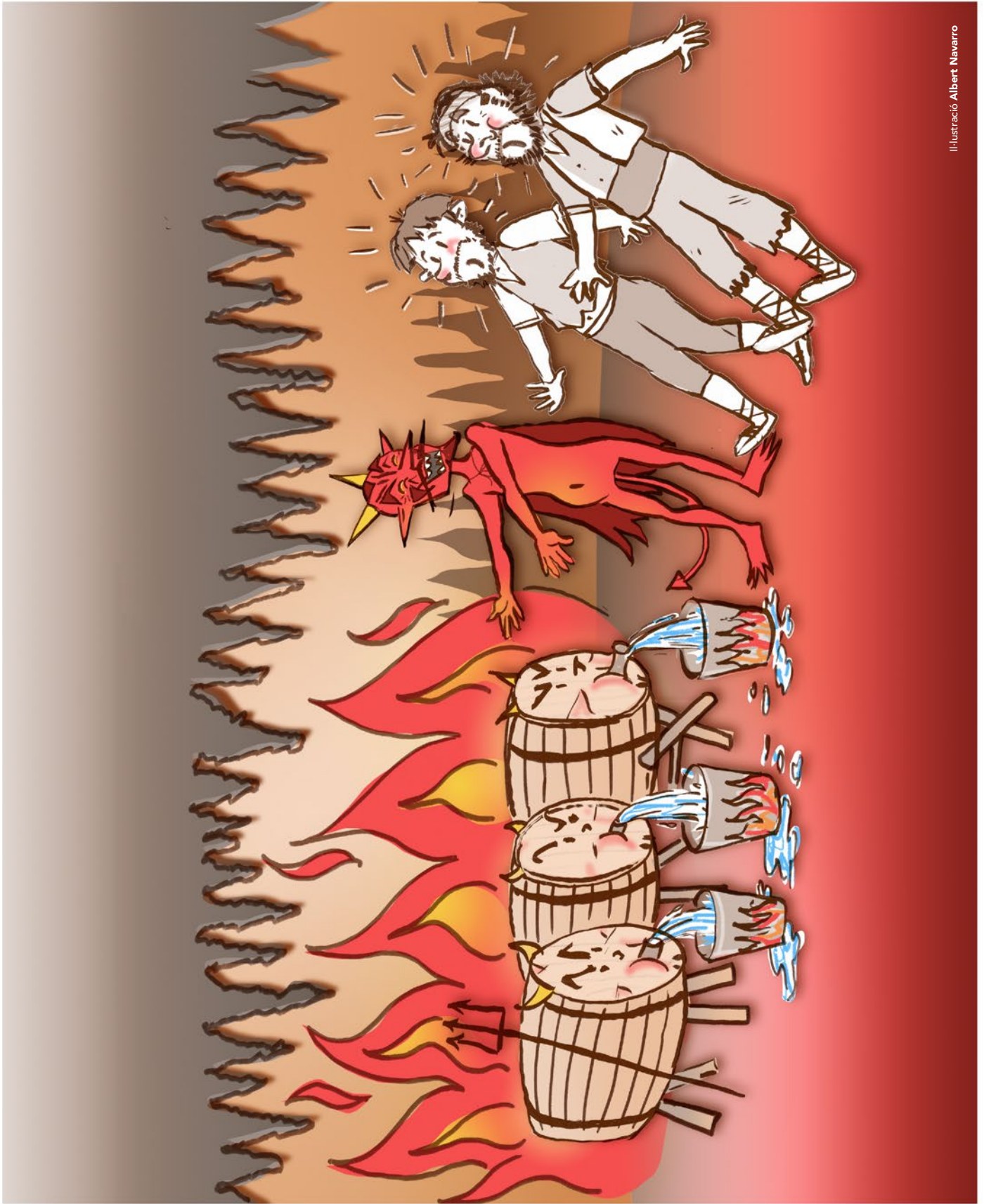
Il·lustracions de la llegenda: Els esgarrapacristos

Il·lustració Albert Navarro

Il·lustracions de la llegenda: Els esgarrapacristos

Il·lustració Albert Navarro